Татар теленнән БДТның һәм БДИның С өлешенә әзерләнү өчен

әдәби әсәрләрдән, халык авыз иҗатыннан аргументлар

Хәбибуллина Айгөл Фәнзәт кызы
Түбән Мактама 1нче гомуми урта
белем бирү мәктәбенең татар теле
һәм әдәбияты укытучысы

Татар теленнән БДТ һәм БДИга әзерләнгәндә укучылар өчен аеруча иҗади эш – С өлеше катлаулы. Укучылар бирелгән тема буенча сочинение язганда әдәби әсәрләрдән, халык авыз иҗатыннан аргументлар китерергә авырсыналар.

Түбәндәге таблицада актуаль темалар буенча аргументлар җыелмасы бирелә.

Тема	**Әдәби әсәрдән мисаллар**	**Халык авыз иҗатыннан мисаллар** (мәкаль-әйтемнәр)
Туган җир, Ватан	Гомәр Бәшировның “Туган ягым – яшел бишек” повесте; Габдулла Тукайның “Туган авыл” шигыре; Гадел Кутуйның “Сагыну” нәсере һ.б.	Туган туфракка баскан эз суынмый. Туган илнең кадерен читтә йөрсәң белерсең. Туган җирдәй җир булмас, туган илдәй ил булмас.
Хезмәт, тырышлык	Габдулла Тукайның “Эшкә өндәү”, “Эш беткәч уйнарга ярый”; Абдулла Алишның “Ялкаулык – хурлык, тырышлык - зурлык” әкияте; Шәриф Камалның “Акчарлаклар” повесте (Гариф, Газизә образлары)	Кем эшләми – шул ашамый. Тырышлык – зурлык, ялкаулык – хурлык. Егет кешегә 70 төрле һөнәр дә аз. Агач - җимеше белән, кеше - эше белән. Агачны яфрак бизәсә, кешене хезмәт бизи.
Экология, табигать	Илдар Юзеевның “Гашыйклар тавы” әсәре, Гомәр Бәшировның “Туган ягым – яшел бишек”	Җир чокырсыз булмас, урман киексез булмас. Җире байның иле бай.
Мәхәббәт	Илдар Юзеевның “Гашыйклар тавы” (Сәет - Мөнирә) әсәре, “Таныш моңнар” (Зөфәр - Резидә) поэмасы; Фәнис Яруллинның “Җилкәннәр җилдә сынала” (Фәнияр - Илсөя) повесте; Шәриф Камалның “Акчарлаклар” повесте (Гариф - Газизә), Мирхәйдәр Фәйзинең	Дөнья күрке сөйгән яр белән. Дөньяда өч нәрсә юк: диңгезгә-капкач, күккә - баскыч, мәхәббәткә - дару. Матурлык туйда кирәк, мәхәббәт көн дә кирәк. Мәхәббәт акчасыз да бакча ясый.

	“Галиябану” драмасы (Хәлил-Галиябану)	
Дуслык	Һади Такташның “Мокамай” шигыре (автор һәм Мокамай дуслыгы); Фәнис Яруллинның “Җилкәннәр җилдә сынала” (Фәнияр һәм Илдус Гаделшин дуслыгы) повесте һ.б.	Йөз сум акчаң булганчы, йөз дустың булсын. Яхшы дус алтыннан кыйммәтрәк. Дустың начарлык эшләсә комга яз, яхшылык эшләсә ташка яз. Дустың үзеңнән яхшырак булсын.
Татар халкы: тел, милләт язмышы	Хәсән Туфанның “Туган тел турында җырлар”, “Кемнәр Сез?” шигырьләре, Габдулла Тукайның “Туган тел”, “Милли моңнар” шигырьләре; Гаяз Исхакыйның “Җан Баевич” (Шакирҗан –Җан Баевич) комедиясе һ.б.	Тел - ананың теләге, Тел - ананың баласына иң кадерле бүләге. Телләр белгән - илләр белгән. Тел ташны эретә.
Игелек, яхшылык	Аяз Гыйләҗевның “Җомга көн, кич белән” повесте (Бибинур образы); Габдрахман Әпсәләмовның “Ак чәчәкләр” романы (Гөлшәһидә, Әбүзәр Таһиров һәм Мансурның игелекле эш-гамәлләре)	Изгелек – кояш нурына тиң. Яхшылык күрәсең килсә, яхшылык ит. Көн саен игелек кыл. Яхшылык җирдә ятмас. Яхшылыкка - яхшылык.
Үкенү	Шәриф Камалның “Буранда” хикәясе (Мостафа образы), Шәриф Камалның “Уяну” хикәясе (Муса образы)	Яшьлегеңдә өйрәнмәсәң, картлыгыңда үкенерсең. Кылган гамәлләрең өчен үкенерлек булмасын!
Ата-ана һәм балалар	Шәриф Камалның “Буранда” хикәясе; Фәнис Яруллинның “Ана” балладасы	Ана күңеле балада, бала күңеле далада. Әткәй шикәр - әнкәй бал. Ата-ана йөрәгенең тирәнлеген балалар белми.
Батырлык	Самат Шакирның “Үлемнән көчлерәк” очеркы (Хәйретдин Мөҗәй батырлыгы); Г абдрахман Әпсәләмовның “Газинур” (Советлар Союзы герой Газинур Гафиятуллин батырлыгы), “Алтын йолдыз” романнары	Батыр бер үләр, куркак мең үләр. Батыр ярасыз булмас. Батыр үзе өчен туар, кеше өчен үләр. Батырлыкта - матурлык. Батыр үзе үлсә дә, исеме үлмәс. Батыр егет - ил күрке.